Wikipedia

Europa

Europa je poměrnje mały kontinent, dokładnje prajene žadyn samostatny kontinent, ale dźěl dwójneho kontinenta Eurazija, wobstejaceho z Europy a Azije. Jenož Awstralija je mjeńša.

Europa	
	
Přestrjeń:	něhdźe 10,5 milionow km²
Wobydlerjo:	742 milionow (staw *2015*)
Ličba krajow:	wokoło 50
Wotwisne teritorije:	4
Najwjetše města:	Moskwa, Istanbul, Paris, London
Staty w Europje (serbsce):	
	

Wobsah

Geografija

Europa mjezuje z Aziju na wuchodźe, ze Srjedźozemskim morjom na juhu a z Atlantiskim oceanom na zapadźe. Hranica mjez Europu a Aziju njeje jasnje definowana, najpopularniša w němskorěčnym konteksće je pak definicija Philipa Johana von Strahlenberga, po kotrejž tworja horiny Ural, rěka ze samsnym mjenom, Kaspiske morjo a Manyčowa nižina sewjernje Kawkaza europsku mjezu we wuchodźe. Porno tomu podawa so w jendźelsko- a francoskorěčnym rumje husćišo Kawkaz sam jako hranica.

Europa na satelitowym wobrazu

Cyłkownje ma Europa přestrjeń wot něhdźe 10,5 milionow kwadratnych kilometrow a je tuž druhi najmjeńši kontinent. Najsewjerniši dypk europskeje twjerdźizny leži na połkupje Nordkinn w Norwegskej (70° 54′ N), najjužniši Punta de Tarifa w Španiskej (36° N) a najzapadniši Cabo da Roca w Portugalskej (9° 30′ W). Zdalenosć wot Urala k Atlantiskemu oceanej je wokoło 6000 km, wot Norwegskeje do Španiskeje wokoło 3800 km. Najwyša hora kontinenta je po powšitkownej definiciji europskich mjezow Mont Blanc (4.810 m) w francoskich Alpach. Wobhladuje-li so pak hłowny hrjebjeń Kawkaza jako hranica, je Elbrus (5.642 m) najwyši dypk. Najdlěša rěka je Wolga we wuchodnej Europje a najwjetši jězor Ladogaski jězor blisko Pětrohroda.

Rěki

Wot 20 najdlěšich rěkow Europy běža 13 zdźěla abo dospołnje w Ruskej:

1. Wolga (3531 km)
2. Dunaj (2811 km resp. 2857 km)
3. Ural (2428 km)
4. Dnjepr (2285 km)
5. Don (1870 km)
6. Pječora (1809 km)
7. Kama (1805 km)
8. Oka (1500 km)
9. Bjelaja (1430 km)
10. Dnjestr (1352 km)
11. Wjatka (1314 km)
12. Ryn (1236 km)
13. Desna (1130 km)
14. Łobjo (1094 km)
15. Siwerskyj Donec (1053 km)
16. Wisła (1047 km)
17. Zapadna Dwina (1020 km)
18. Loire (1020 km)
19. Chopjor (1010 km)
20. Tajo (1007 km)

Hlej tež

Lisćina rěkow w Europje

Jězory

Najwjetše jězory w Europje su:

1. Ladogaski jězor w Ruskej – 18.390 km² (z kupami)
2. Onjegaski jězor w Ruskej – 9616 km²
3. Vänerski jězor w Šwedskej – 5650 km²
4. Saimaa w Finskej – 4400 km² (jako jězorowy system)
5. Peipuski jězor w Estiskej a Ruskej – 3555 km²

Wobydlerstwo

Z něhdźe 700 milionami wobydlerjow słuša Europa k husće wobsydlenym regionam swěta. Přerězna hustosć wobydlerstwa je 65 wobydlerjow na kwadratny kilometer. Mjeztym zo su srjedźna, zapadna a južna Europa husće wobsydlene, woteběra hustosć wobydlerstwa k sewjerej a wuchodej.

Rěče

Wjace hač 90 procent europskich wobydlerjow rěči indoeuropske rěče, předewšěm słowjanske, germanske a romaniske. Tež grjekšćina, albanšćina, baltiske a keltiske rěče kaž tež Romani słušeja k indoeuropskej skupinje. Druhu najwjetšu rěčnu swójbu Europy tworja Uralske rěče. K tomu słušeja hłownje finšćina, estišćina a madźaršćina jako europske hamtske rěče kaž tež samiske rěče w Skandinawiskej a wšelakore mjeńšinowe rěče w Ruskej.

W europskim dźělu Turkowskeje je turkowšćina a w Kazachstanje kazachšćina jako turkskej rěči z hamtskimaj rěčomaj. Na wuchodnej kromje kontinenta je kalmykšćina jenička mongolska rěč, kotraž je w Europje domoródna. Na kupje Malta je z maltašćinu semitiska rěč z hamtskej rěču. Pochad baskišćiny, kotraž so w Španiskej a Francoskej rěči, dotal njeje znaty.

Najbóle rozšěrjenej alfabetaj w Europje stej łaćonski a kyriliski.

Nabožiny

Křesćanstwo a islam stej najwažnišej europskej nabožinje – wokoło 75 % Europjanow su křesćenjo (předewšěm katolscy, protestantiscy a ortodoksni) a něhdźe 8 % su muslimojo, kiž su zwjetša w Ruskej žiwi (25 mil.), ale tež w europskej Turkowskej (6 mil.), w Bosniskej a Hercegowinje (2,2 mil.) a w Albanskej (2 mil.). K tomu přińdu dźensa hišće muslimscy migranća a potomnicy migrantow, předewšěm w Francoskej (5,5 mil.) a Němskej (4 mil.) kaž tež w Zjednoćenym kralestwje a Italskej.

Židźa su mjenje hač jedyn procent europskeho wobydlerstwa (wokoło 2 mil.). Blisko Kaspiskeho morja su Kalmykojo žiwi – jenički buddhistiski lud Europy.

Wokoło 17 procent Europjanow su bjezkonfesionelni, wosebje w Estiskej, Čěskej, Nižozemskej, Ruskej a wuchodnej Němskej a powšitkownje skerje w městach.

Města

Najwjetše města Europy su Moskwa (10,4 mil.), London (7,4 mil.), Istanbul (6,9 mil.), Pětrohród (4,8 mil.) a Berlin (3,5 mil. wobydlerjow).

Staty w Europje

- Albanska (Stolica Tirana)
- Andorra (Andorra la Vella)
- Awstriska (Wien)
- Belgiska (Brüssel)
- Běłoruska (Minsk)
- Bołharska (Sofia)
- Bosniska a Hercegowina (Sarajewo)
- Chorwatska (Zagreb)
- Čěska (Praha)
- Čorna Hora (Podgorica)
- Danska (Kopenhagen)
- Estiska (Tallinn)
- Finska (Helsinki)
- Francoska (Paris)
- Grjekska (Athen)
- Irska (Dublin)
- Islandska (Reykjavík)
- Italska (Rom)
- Kazachstan (Nur-Sultan) – wjetši dźěl leži w Aziji
- Kosowo (Priština) – njewotwisnosć so wot wšěch statow njepřipóznaje
- Letiska (Riga)
- Liechtenstein (Vaduz)
- Litawska (Vilnius)
- Luxemburgska (Luxemburg)

- Madźarska (Budapest)
- Sewjerna Makedonska (Skopje)
- Malta (Valletta)
- Moldawska (Kišinjow)
- Monaco (Monaco)
- Němska (Berlin)
- Nižozemska (Amsterdam)
- Norwegska (Oslo)
- Pólska (Waršawa)
- Portugalska (Lisabon)
- Rumunska (Bukarest)
- Ruska (Moskwa) - zdźěla leži w Aziji
- San Marino (San Marino)
- Serbiska (Běłohród)
- Słowakska (Bratisława)
- Słowjenska (Ljubljana)
- Španiska (Madrid)
- Šwedska (Stockholm)
- Šwicarska (Bern)
- Turkowska (Ankara) - wjetši dźěl leži w Aziji
- Ukraina (Kijew)
- Vatikanske město (Vatikanske město)
- Zjednoćene kralestwo (London)

a połsamostatnej kupowej skupinje:

- Färöje (Danska)
- Åland (Finska)

a jedna kolonija:

- Gibraltar (Zjednoćene kralestwo)

Wjetšina europskich krajow je čłon Europskeje rady. 28 krajow je čłon Europskeje unije.

Wotkaz

Commons: Europa (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Europe?uselang=hsb) – Zběrka wobrazow, widejow a awdiodatajow